

Backeböl

Arkeologisk utredning inför detaljplan Dalvägen-Gustavsviksvägen i Boo, Nacka kommun, Stockholms län

Göran Wertwein

Backeböl

Arkeologisk utredning inför detaljplan Dalvägen-Gustavsviksvägen i Boo, Nacka kommun, Stockholms län

Omslagsbild: RAÄ Boo 33:1, foto Arkeologistik.

Innehåll

Sammanfattning	7
Bakgrund	8
Kulturmiljö	8
Syfte och metod	8
Resultat	8
<i>Digitala arkiven</i>	8
<i>Ettapp 1</i>	9
<i>Ettapp 2</i>	10
Kartor	10
Administrativa uppgifter	10
Bilagor	11
<i>Bilaga 1. Utredningsområde, objekt och fornlämningar</i>	11

Figurförteckning

Figur 1. Läget för utredningsområdet markerat på terrängkartan, skala 1:40 000.	6
Figur 2. Lämningar från FMIS och objekt markerade på Fastighetskartan, skala 1:10 000.	7
Figur 3. Objekt 1.	9
Figur 4. Objekt 2.	9
Figur 5. Objekt 4.	9
Figur 6. Objek 3.	10

Fig 1. Läget för utredningsområdet markerat med svart linje på Terrängkartan, skala 1:40 000.

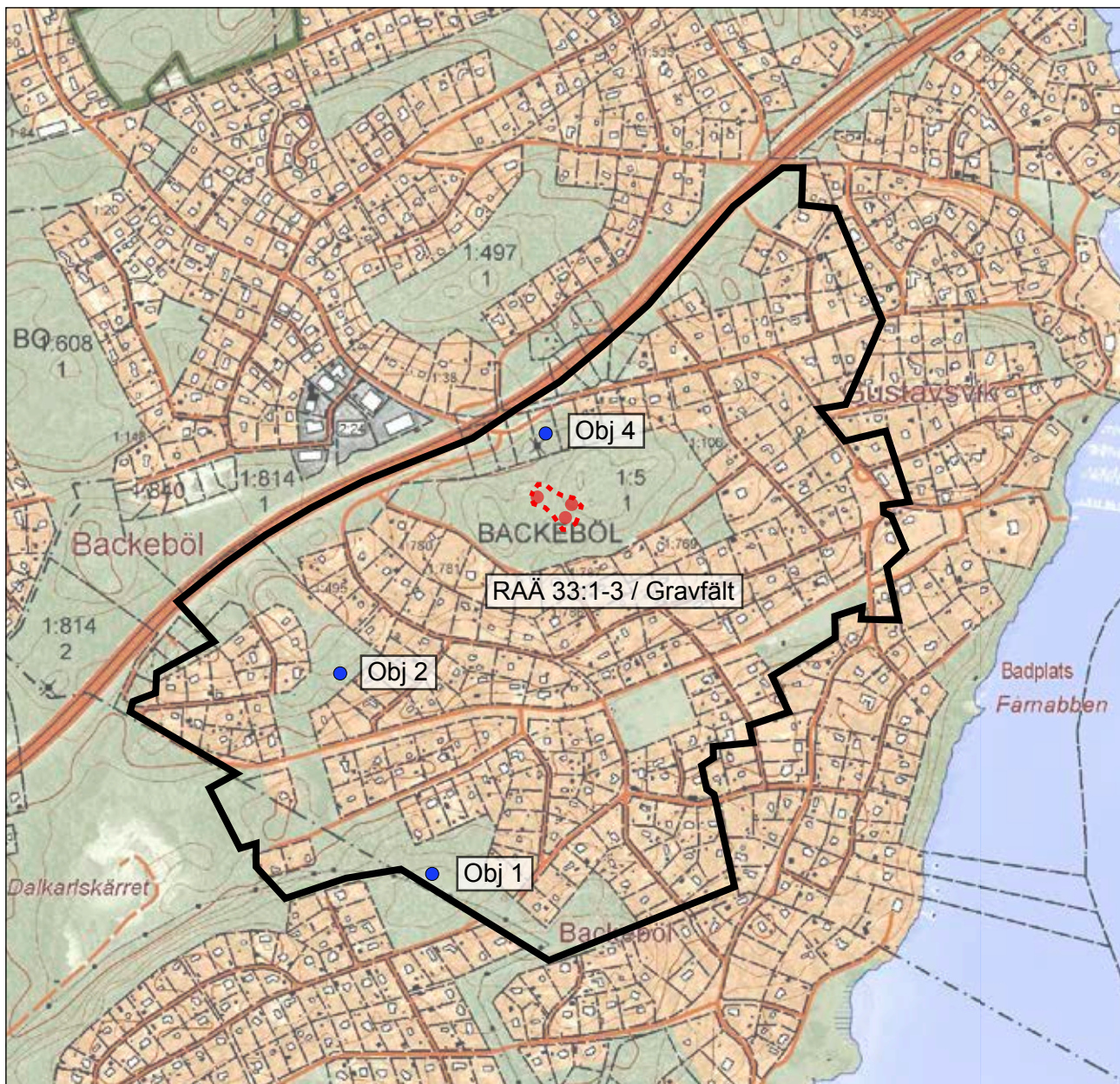

Fig 2. Lämningar från FMIS markerade på Fastighetskartan med transparent rött. Utredningsområdet är markerat med svart linje, objekten (blå prickar) är bedömda som övriga kulturhistoriska lämningar, skala 1:10 000.

Sammanfattning

Arkeologistik AB har under november 2016 genomfört en arkeologisk utredning inför ett detaljplanearbete i Boo, Nacka kommun. Utredningsområdet utgjordes av ett skogs- och stug/villaområde, där endast skogsområdena skulle utredas enligt Länsstyrelsens beslut (Lst dnr 43112-38802-2016).

Vid etapp 1 hittades fyra objekt där objekt 3 även genomgick etapp 2.

Objekt 1 är ett jaktvärn/skåre och bedöms vara en *övrig kulturhistorisk lämning*. Objekt 2 är en sentida husgrund

som bedöms vara en *övrig kulturhistorisk lämning*. Objekt 3 utgick efter etapp 2. Objekt 4 utgörs av en sentida husgrund med intilliggande trädgård/odlingsyta. Den bedöms vara en *övrig kulturhistorisk lämning*.

Beskrivningarna av de tre fornlämningarna RAÄ Boo 33:1-3 inom utredningsområdet stämmer men vi gör bedömningen att ytterligare gravar finns mellan dessa varför det istället bör ses som ett gravfält.

Bakgrund

Nacka kommun arbetar med en detaljplan för området kring Dalvägen-Gustavsviksvägen i Boo. Inom utredningsområdet finns idag tre kända lämningar: rösen RAÅ Boo 33:1-2 och stensättning Boo 33:3.

Länsstyrelsen i Stockholms län beslutade att en utredning etapp 1 och 2 skulle göras enligt 2 kap 11 § KML (Lst beslut, dnr 43112-38802-2016, beslutsdatum 2016-11-09). Arkeologistik AB utförde utredningen under två dagar i november 2016.

Kulturmiljö

Utredningsområdet är beläget ca 20-65 meter över havet och utgörs av ett område bebyggt med fritidshus/villor. Det finns även skogsklädda partier med framförallt gran och tall. På de högre belägna partierna finns berg i dagen.

Inom området finns endast ett fåtal kända lämningar vilka utgörs av två rösen (RAÅ Boo 33:1-2) och en stensättning (RAÅ Boo 33:3).

Den närmaste kända lämningen utanför utredningsområdet ligger 1,1 kilometer söder om gravarna Boo 33:1-3 och utgörs av bevakningsobjektet Boo 93 (slagfält). Lämningar finns längre bort i sydväst utmed kusten närmare Boo kapell. Där finns en tegelugn (Boo 22:1) samt ytterligare en möjlig tegelugn (Boo 81) m.fl.

Ungefär 1,5 kilometer VNV om Boo 33:1-3 finns ytterligare några lämningar: ett gravfält och en boplatz samt en fyndplats för flinta (i nämnd ordning Boo 27:1, Boo 28:1 och Nacka 136:1).

Syfte och metod

Syftet med utredningen var att fastställa om det fanns tidigare okända fornlämningar inom utredningsområdets obebyggda ytor. Utredningen skulle således ej beröra villa/stugtomter.

Inledningsvis genomfördes en arkiv- och kartstudie över utredningsområdet. Vid arkivstudierna har handlingar och rapporter eftersökts i Antikvarisk-topografiska arkivet (ATA), i det digitala fornlämningsregistret

FMIS, i Riksantikvarieämbetets öppna arkiv Samla och i Vitterhetsakademiens biblioteks huvudkatalog Vitalis.

Vid kartstudien har Lantmäteriets olika digitala kartarkiv samt topografiska och geologiska kartor granskats. Syftet var att klargöra hur utredningsområdet hade nyttjats under modern tid samt att eftersöka lägen som kunde ha nyttjats som boplatser eller aktivitetsytor under förhistorisk- och tidigmodern tid. Äldre kartmaterial har delvis rektifierats.

Efter arkivstudierna gjordes en fältinventering av utredningsområdet för att klargöra om tidigare oregistrerade fornlämningar eller andra kulturhistoriska lämningar fanns inom dessa. Påträffade objekt har dokumenterats med RTK-gps och i text. Objekten fotograferades.

Vid utredningens andra etapp torvades objekt 3 av för hand. Objektet återställdes efter avslutad undersökning.

Resultat

Digitala arkiven

I arkivet finns information om ett mörkt lager som har legat inom utredningsområdet vid korsningen Storsvängen-Hasselvägen. Idag korsar inte dessa vägar varandra men möjligen har de en gång gjort det. Vid en kontroll av lagret innehöll det inte några fynd, men dock mycket kol (ATA 3709/48).

Man har även funnit en simpel skafthålsyxia vid en dikesgrävning i Gustavsvik (ATA 3709/48). Läget är idag okänt. Möjligen kan ett sådant yxfynd indikera att en boplatz finns/har funnits någontans inom området, men om man studerar jordartskartan så är de bästa markslagen för en boplatz idag bebyggda.

Utifrån en historisk karta från 1703 kan man se att området till stora delar utgjort skogsmark och att de lägre liggande ytorna i söder fungerat som hagar/åkermark (LMS A8-2:1). Åkerytorna har enligt en karta från 1865 blivit något större i söder samt så har nya åkerytor tagits upp i nordost inom utredningsområdet. Området utgörs fortsatt till största delen av höglänt skogsmark (LMM 01-boo-21). En karta från 1928 visar planerna på avstyckningar för fritidsbebyggelse / stugor inom utredningsområdet (LMM 01-boo-102).

Fig 3. Objekt 1 - stenar på rad på berg tolkade som en skåre, foto Arkeologistik.

Fig 4. Objekt 2 - husgrundens kan skönjas i mossan, foto Arkeologistik.

Fig 5. Objekt 4 - husgrundens uppbyggda grund och källaren/svalen, foto Arkeologistik.

Etapp 1

Vid inventeringen av skogsmarken påträffades fyra objekt.

Objekt 1: Jaktvärn/skåre, ca 1,1 meter långt (NO-SV) och 0,5 meter brett, av tre 0,45 - 0,5 x 0,3-0,4 meter stora stenar. En fjärde sten, ca 0,4 x 0,25 meter stor, finns intill den nordöstra stenens östra sida. Anlagd på norra kanten av en bergplåtå. Dock något osäker som lämning. Bedöms som *övrig kulturhistorisk lämning*.

Objekt 2: Husgrund, ca 4 x 2-2,5 meter (V-O) och 0,2 meter hög med rikligt med 0,15 - 0,4 meter stora stenar synliga i ytan (i huvudsak 0,15 - 0,25 meter). Syll längs södra sidan av 0,2 - 0,4 meter stora stenar, i östra kanten är den beväxt med en tall. Tolkas vara en grund till ett uthus/bod, sentida. Bedöms som *övrig kulturhistorisk lämning*.

Objekt 3: Stensamling, rundad ca 1,4 meter i diameter bestående av en större central sten, ca 0,7 x 0,5 x 0,25 meter stor omgiven av sex 0,15 - 0,3 meter stora stenar. Udda läge både för gränsmärke och för grav varför en avtorvning genomfördes (se etapp 2).

Objekt 4: Husgrund, ca 6 x 4 meter stor (NV-SO) och upp till 0,7 meter hög. Uppbyggd av sten och betong. Övertorvad och beväxt med en gran. I NV-delen finns en mindre källare/sval. Sentida byggnad. I söder-sydost finns en reminiscens av en trädgård/odlingsyta med tydligt hak utmed södra sidan. Detta bedöms vara *övriga kulturhistoriska lämningar*. Utifrån avstyckningsplanen från 1928 (se *Digitala arkiven*) kan man se att grunden ligger inom Backeböl nr 1⁴⁴.

Gravarna Boo 33:1-3: Beskrivningarna i FMIS stämmer bra. Det står även att det mellan gravarna finns stensättningsliknande stenansamlingar. Vid den nu aktuella inventeringen gjordes bedömningen att det inte är någon tvekan huruvida det rör sig om gravar eller inte. Utöver de tre registrerade lämningarna i klapperstensfältet gör vi bedömningen att minst ytterligare tre stensättningar, mellan 3,5 - 6 meter stora och 0,2 meter höga finns. Dessa är uppbyggda av klappersten. Möjligen finns även en rest sten, 0,3 meter hög, 0,3 meter bred och 0,12 meter tjock. Stödstenar finns runt

Fig 6. Objekt 3 - kraftigt stenig morän, foto Arkeologistik.

om (0,15 - 0,2 meter stora) vilka blandas med stenar i klapperstensfältet.

Status på lämningarna bör ändras i FMIS och istället beskrivas som ett gravfält.

Ettapp 2

För att försöka klargöra status på objekt 3 torvades en 5 x 2-3 meter stor yta av med handredskap. Fyllningen utgjordes av brun torv ovan morän med rundade och skarpkantade, ca 0,05-0,7 meter stora, stenar. En 1,2 x 0,8 meter stor yta öppnades i moränen för att klargöra bedömningen. Ytan återställdes efter avslutad fältfas. Objektet bedömdes vara naturlig morän och utgår därmed.

Kartor

Lantmäteristyrelsens arkiv (LMS), Lantmäteriet

A8-2:1 Stockholms län, Bo sn, Backeböl nr 1, skattningsberedning 1703

Lantmäterimynderheternas arkiv (LMM), Lantmäteriet

01-boo-21, Stockholms län, Boo sn, 1865

01-boo-102, Stockholms län, Boo sn, 1928

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens beteckning:	43112-38802-2016
Arkeologistik, projektnummer:	AL 2016.54
Landskap:	Uppland
Kommun:	Nacka
Socken:	Boo
Fornlämning / objekt:	Boo 33:1-3
Fastighet:	Backeböl 1:5 m.fl
Typ av undersökning:	Arkeologisk utredning
Fältarbete:	25/11, 29/11 2016
Personal:	Göran Wertwein (projektledare), Kjell Andersson
Koord.system:	Sweref 99 TM
Arkivmaterial:	Inget arkivmaterial föreligger utöver denna rapport
Fynd:	Inga fynd påträffades.

Bilagor

Bilaga 1. Utredningsområde, objekt och fornlämningar, skala 1:8000.

